

Πάνος Καρνέζης

Μετανάστες χωρίς θυματοποίηση

Στο «Είμαστε πλασμένοι από χώμα» ο συγγραφέας επιδιώκει να πλάσει διακριτούς χαρακτήρες, κόντρα στη «μαζικοποίηση» του φαινομένου

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΡΜΟΥΖΗΣ

Ο Πάνος Καρνέζης είναι από τους συγγραφείς με χαμηλό προφίλ, το οποίο κινείται αντιστρόφως ανάλογα με τα κείμενά του. Τα τελευταία «δαγκώνουν» ακόμη και τους υποψιασμένους αναγνώστες. Ζει μόνιμα στο Λονδίνο, σπούδασε μηχανικός και πέρασε από το περίφημο τμήμα δημιουργικής γραφής

Ο συγγραφέας στίνει ένα γαϊτανάκι σχετικά με την αμφισβήτηση, την προσδοκία, την ανταλλαγή

του Πανεπιστημίου East Anglia (απ' όπου αποφοίτησαν μεταξύ άλλων ο Ιαν ΜακΓιούαν και ο Καζούο Ισιγκούρο). Διηγήματά του έχουν μεταδοθεί από το πρόγραμμα του BBC: Radio 4 και έχουν δημοσιευθεί σε σημαντικά περιοδικά όπως το «Granta» κ.α.

Η γραφή των Ελλήνων του εξωτερικού που έρχονται σε καθημερινή επαφή με άλλες κουλτούρες, στις καλύτερες των περιπτώσεων αποκτά τη χροιά ενός παγκόσμιου παρατηρητή, που επεμβαίνει στη ροή των γεγονότων. Το «Είμαστε πλασμένοι από χώμα» είναι από τα πρώτα μυθιστορήματα των τελευταίων χρόνων που αντιμετωπίζει τους μετανάστες όχι μόνο σαν ροές ή σαν κύματα, αλλά σαν ατομικές οντότητες που πάσχουν και επιθυμούν. Ο Καρνέζης χτίζει χαρακτήρες αμβλύνοντας τη μαζικοποίηση της ταυτότητας όσων έρχονται πέρα από τη θάλασσα. Αυτός ο εξανθρωπισμός στη μορφή αναδεικνύει τον πλουραλισμό του συγγραφέα, την επιμονή του στην καλλιέργεια χαρακτήρων, αποβάλλοντας ταυτόχρονα την καθήλωση στο θυμικό ή τη θυματοποίηση. Ενα από τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι καλλιτέχνες στην ευρωπαϊκή Δύση τουλάχιστον, είναι το προσπέρασμα του συναισθηματικού πήχην έτσι ώστε ο μετανάστης να αποκτήσει μυθοπλαστική σάρκα και να συμβάλει στο υφαντό της ιστορίας.

Ολα ξεκινούν από μια φουσκωτή βάρκα γεμάτη πρόσφυγες που θαλασσοπνίγονται. Οι γεωγραφικές συντεταγμένες αρχικά εκτείνονται σε όλη την Ευρωπαϊκή Μεσόγειο. Η βάρκα ντεραπάρε και όλοι βρίσκονται στο αφηνιασμένο νερό. Ο Μοκντάντ είναι γιατρός, ξέρι κολύμπι και προσπαθεί να σωθεί. Πάνω του γραπώνεται απελπισμένα ένας συνεπιβάτης, που τον τραβά προς την άβυσσο. Ακολουθεί άγρια πάλη και τους κανόνες βάζει

ο σκληρός νόμος της επιβίωσης. Τελικά ο Μοκντάντ τον σκοτώνει και διασώζει ταυτόχρονα ένα μικρό παιδί, τον Τζαμίλ. Από νωρίς ο Καρνέζης μπήγει τα ηθικά διλήμματα, βαθιά στην κρίση του αναγνώστη. Το ανόμοιο δίδυμο ξεβράζεται σε μια ακτή, που μοιάζει ελληνική. Τους υποδέχεται ένας τεράστιος θηλυκός ελέφαντας.

Στο ακριτικό νησί έχει κατασκηνώσει ένα τσίρκο που βρίσκεται σε πλήρη παρακμή. Ο ιδιοκτήτης, με το όνομα Δαμιανός, χρωστάει σε διάφορους πιστωτές και δεν μπορεί να το κουνήσει από το νησί. Η γυναίκα του η Ολγα, τσαλαβουτά στην κατάθλιψη μετά τον χαμό της κόρης τους.

Απομάκρυνση από τον διπλανό

Σ' ένα περιβάλλον που θυμίζει τα χιονωτικά τοπία του Γκαμπριέλ-Γκαρθία Μάρκες, ο συγγραφέας στίνει ένα γαϊτανάκι σχετικά με την αμφισβήτηση, την προσδοκία, την ανταλλαγή, την ορμή και το νοητό σύνορο του εαυτού μας. Κοινό σημείο αναφοράς τόσο των ντόπιων, όσο και των ξένων, είναι πως βρίσκονται σ' ένα στάδιο απομάκρυνσης από τον διπλανό τους. Καλύπτουν επιφανειακά τους ρόλους που τους έχουν αποδοθεί, αλλά η ψυχική σύνδεση είναι υπό διερεύνηση.

Ο Μοκντάντ φαίνεται να μην έχει παρελθόν. Διακατέχεται από ενοχές που έφυγε από τη πατρίδα του ενώ ο πόλεμος μαινόταν. Είναι γιατρός, έπρεπε να βοηθήσει. Όμως η μάσκα του φόβου κερδίζει στο τέλος.

Σύρος πρόσφυγας σε ακτή της Λέσβου (φωτογραφία του 2015)

REUTERS YANNIS BEHRAKIS

Γλώσσα και ρυθμός

Μια βραδυφλεγής βόμβα

Το απόμακρο νησί γίνεται το θέατρο απαντων ψυχολογικών μεταπτώσεων. Ο συγγραφέας εισέρχεται στο μυαλό των ηρώων και καθοδηγεί την πλοκή προς μια σαιξπηρική τραγωδία, όπου η κατάρρευση έρχεται από ένα μη προσχεδιασμένο γεγονός. Από ένα πείσμα. Οι πρωταγωνιστές ακούν τα κελεύσματα της καρδιάς τους. Αναζητούν τρόπους να ξαναρχίσουν από την αρχή. Ενας χιμαιρικός σκοπός, που τους παρασύρει. Η αγάπη εναλλάσσεται με το μίσος. Η έλξη με την απογοήτευση και τα όνειρα είναι φτιαγμένα από ασπρόσκονη που σκορπίζεται στον πρώτο αέρα. Ο Καρνέζης δεν κρατάει κανένα πρόσχημα και εξαπολύει μια βραδυφλεγής βόμβα στα σωθικά των ηρώων: όλοι αναζητούν κάτι που συνεχώς τους διαφεύγει. Επισπεύδουν μια έξοδο, αλλά κι αυτή δεν μπορούν να την οικοδομήσουν με βιώσιμο

τρόπο. Συνεπώς οι ήρωες αυτοϊπνονομούνται, ενώ υποτίθεται πως οι ρόλοι του «ντόπιου» και του «ξένου» είναι οριοθετημένοι. Όμως αυτά τα σιδερένια σύνορα δεν μπορούν να εκλογικεύσουν την κίνηση του πάθους. Από την άλλη μεριά, αυτό το πάθος στο δεύτερο μέρος της εξίσωσης, κρύβει οσμή ιδιοτέλειας. Της ανάγκης όμως. Όχι της κυνικής επιδίωξης. Η γλώσσα του Καρνέζη ρέει μ' έναν υπνωτιστικό ρυθμό, παίζοντας κρυφτό με τον αναγνώστη. Οι ματαιώσεις των χαρακτήρων δεν γνωρίζουν σύνορα. Όσο κι αν προσπαθούν να κάνουν το καλό, τόσο παρεκκλίνουν συνεχώς από τον στόχο τους. Ενα μυθιστόρημα πυκνό, που αντανακλά εν μέρει το σύγχρονο τοπίο όπου οι άνθρωποι προσπαθούν να σμιλέψουν νέους εαυτούς και αφηγήσεις, σ' ένα περιβάλλον που τη μια βουλιάζει και την άλλη αναδύεται αλλού.

Εχει μάθει να κρύβει τα αισθήματά του. Όταν εκδηλώσει τον έρωτά του για τη γυναίκα του ιδιοκτήτη του τσίρκου, Ολγα, η βούλησή του θα τυφλωθεί. Ως ξένος που είναι νιώθει πως δεν μπορεί να ολοκληρώσει τη σχέση. Ο εθιμικός κώδικας διαφέρει. Οι επιδιώξεις αποκλίνουν. Ο ίδιος ξεχνά το όνειρο της μετεγκατάστασης. Θέλει να διεκδικήσει την παντρεμένη γυναίκα. Ενώ ταυτόχρονα αισθάνεται υποχρεωμένος βαθύτατα προς τον άντρα της. Σχεδόν δουλοπρεπής και αυτό πληγώνει την περηφάνια του. Από την άλλη μεριά ο μικρός Τζαμίλ βρίσκεται στο κατώφλι της ενηλικίωσης. Πιστεύει στον Θεό γιατί έτσι του έμαθαν, διό

ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΝΕΖΗΣ
Είμαστε πλασμένοι από χώμα

Πάνος Καρνέζης
«ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΛΑΣΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΧΩΜΑ»

Εκδ. Πατάκη,
σελ.: 272,
Τιμή: 14 ευρώ

της βίας. Θέλει να φύγει από το νησί οπωσδήποτε. Η αρχική απόσταση με τον Μοκντάντ, μετατρέπεται σε κτηνική αγάπη, μέσω τρίτων. Όταν όλοι στο νησί τον θεωρούν «τον γιο» του γιατρού. Ο Τζαμίλ δεν ανέχεται να μην τον υπολογίζουν. Επιβίωσε ενός ναυαγίου, είναι άντρας και μπορεί να πάρει αποφάσεις. Αυτός ο θαρρετός εγωισμός, αυτή η αγάπη για την πατρική φιγούρα που είναι κοντά του, τον οδηγεί σε πράξεις που θα ανατρέψουν ολοσχερώς τις ισορροπίες. Ο θάνατος θα χτυπήσει ξανά, μέσα από το αλληλοπάρωμα των ευθυνών, που συμβολοποιούνται πάνω στο πληγωμένο σώμα του ελέφαντα.

